

Ζωγραφική

Ἡ τέχνη τοῦ Μιχάλη Γκαρούδη

Ὁ Μιχάλης Γκαρούδης γεννήθηκε τὸ 1940 στὸ Ἑλληνοχώρι-Ἐβρου. Τὸ 1948 ὁ ἐμφύλιος πόλεμος τὸν ἀνάγκασε νὰ περάσει στὴ Βουλγαρία. Ὑστερα ἀπὸ δύο χρόνια βρίσκεται στὴν Οὐγγαρία καὶ τὸ 1955 ξανά στὴ Σόφια. Ἡ προσφυγία σημειώνει ὅλη τὴ ζωὴ του. Ὅμως ἡ Ἑλλάδα τῶν παππούδων του, ἡ Ἑλλάδα τῆς παιδικῆς του ἡλικίας παραβρίσκεται στὰ ἔργα του, συμπληρωμένη μὲ τὴ ζωτικὴ πείρα καὶ τὴ συσσωρευμένη κουλτούρα. Γιὰ τὸ ἔργο του ἔχουν γραφῆ πολλὰ στὸ βουλγαρικό τύπο. Ὁ τεχνοκρίτης Ν. Γκ. Ντιμητρόφ ἔγραψε: «Ὁ ζωγράφος δημιουργεῖ ζωγραφικὲς ἐπιφάνειες μὲ ἔντονη καθαρότητα καὶ αισθητικότητα, μὲ ἀκρίβεια καὶ σαφήνεια τῶν ἐξαρτημάτων, μὲ κλασσικὴ τάξη στὶς συνθέσεις. Ἐδῶ ὁ ἴδιος εἶναι ὀρθολογιστικὰ ψυχρός — δὲ θέλει νὰ μᾶς δελεάσει μ' αὐτὸ, πού ἔχουμε συνηθίσει νὰ ὀνομάζουμε «ζωγραφικό τεμπερμένο»... «Ναί, στὸν Γκαρούδη ὅλα μετατρέπονται σὲ σύμβολο — ὁ οὐρανός, ἡ θάλασσα, ἡ ἄμμος δίπλα στὴ θάλασσα — κατακάθαρα, δοσμένα σὲ φόντο. Ὅμως φόντο, πού συμμετέχει ἐνεργά καὶ λέει πολλά. Αἰώνιος εἶναι μόνον αὐτός — ἀνυπότακτος στὸ χρόνο. Πεθαίνουν τὰ ἀγάλματα, οἱ εἰκόνες, τὰ ἀντικείμενα, οἱ ἄνθρωποι, τὰ δσπρακα. Στὴν ἀτέρμονη κίνηση πολλὰ πράγματα ἐπαναλαμβάνονται. Καὶ ὁ ἄνθρωπος εἶναι ὑπεύθυνος. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι δημιουργὸς τῶν ἀγαμάτων καὶ τῶν ἀντικειμένων, ὅμως κι αὐτὸς τὰ ἔχει καταστρέψει.

«Ἡ τέχνη του φέρνει τὴν πνοὴ τῆς Ἑλλάδας καὶ τῆς ἀρχαίας παράδοσης. Τὰ φθαρμένα μαρμάρινα ἀγάλματα, οἱ σπασμένες περικεφαλαίες, τὰ φραγμένα ἀπὸ κιονόκρανα καὶ κολόνες — ὁ κόσμος αὐτὸς ἔχει περάσει ἀπὸ τὴν καρδιά ἐνός σύγχρονου ἀνθρώπου καὶ αὐτὸς φυσικά τὸν συνδέει μὲ τὴ δική του τύχη, μὲ τὴ ρεαλιστικότητα τοῦ παρόντος καὶ τὰ τραγικὰ γεγονότα κοντινοῦ παρελθόντος» — ἔγραψε ὁ Γκεόργκι Σιαπκάρφ. Κι ὁ γνωστός ποιητὴς Λιουμπομίρ Λέφτσιεφ, ἔγραψε: «Οἱ πίνακες τοῦ Γκαρούδη μᾶς ἀποκαλύπτουν τὸ ταλάντο νὰ συνδυαστεῖ ἡ μαγεία τοῦ ἀρχαίου μὲ τὴ μαγεία τοῦ μοντέρνου καὶ ἐμεῖς στεκόμαστε μπροστὰ τους, ὅπως στέκονται ἀνάμεσα

στὴν ἀνάμνηση καὶ τὸ ὄνειρο, ἀνάμεσα στὸ στιγμιαῖο καὶ τὴν ἀπεραντοσύνη». Ὁ Λέφτσιεφ ἀποκάλεσε τὸ ἔργο τοῦ Γκαρούδη «εἰλικρινές», «βασανιστικὴ ἀλήθεια», γιὰ νὰ φτάσει στὸ συμπέρασμα: «Στὴν τέχνη ἡ εἰλικρίνεια εἶναι συνώνυμη μὲ τὴν τόλμη».

Ἡ τόλμη τοῦ Γκαρούδη παραβρίσκεται καὶ στὰ σχετικὰ πῶ οὐδέτερα ἔργα του. Στὸν κύκλο «Ἀντικείμενα» — παλιὰ καθίσματα, ἐρμάρια, ντουλάπες, ρολόγια, τηλέφωνα, εἰκόνες, ὑπάρχουν εὐδιάκριτες γραμμές, πού φθάνουν μέχρι ἀπεικόνιση. Καὶ στὰ ἔργα του ἀπὸ τὸν κύκλο «Θαλάσσιος βυθός» φαίνονται σκοινιά, δίχτυα, μύδια, κοχλίες, θαλασσινὴ ἄμμος, ὄχι ζωγραφισμένα, ἀλλὰ πραγματικά. Ἐνα ποικίλος κόσμος ἀντικειμένων, ὅμως συνενωμένος ἀπὸ τὸ χέρι τοῦ καλλιτέχνη. Ὁ χρωματισμὸς τοῦ Μιχάλη Γκαρούδη εἶναι ταυτόχρονα συγκρατημένος καὶ εὐγενικός, ἀρμονικός καὶ στὸ ἀργυρό-γκρίζο, καὶ στὸ καφέ-κόκκινο, καὶ στὸ κόκκινο-βυσσινί καὶ στὸ σκούρο μενεζέδι. Δικαιολογημέν ὁ Λέφτσιεφ λέει: «Κάθε τι, τὸ ὁποῖο ἔχει ἀγγίξει τὸ χέρι τοῦ τεχνίτη, μετατρέπεται σὲ ζωγραφικὴ». Μιά ζωγραφικὴ, πού ἔχει ρίξει τὶς ρίζες της στὴν ἀρχαία βαλκανικὴ γῆ, ἡ ὁποία κρύβει καὶ ἄλλους τόσους θησαυροὺς καὶ ἐλπίδες.

Ἡ Α. Τζιουροβα γράφει: «Πολλὰ μποροῦν νὰ εἰπωθοῦν γιὰ τοὺς δεσμούς ἀνάμεσα στὸν Γκαρούδη καὶ τοὺς Βούλγαρους συναδέλφους του. Συχνὰ οἱ ἀναζητήσεις τους εἶναι παράλληλες καὶ πλουτίζονται ἀμοιβαῖα. Καὶ στὸ νεαρό βούλγαρο ζωγράφο Σ. Τσάνεφ θὰ ἀνακαλύψουμε τὶς δύο διαχωριστικὲς γραμμές — θάλασσα καὶ οὐρανός, θάλασσα καὶ ἀκτή — καὶ σ' αὐτὸν τὰ ἐρεῖπια τῆς ἀρχαιότητας, τὸ ζωικὸ βασίλειο τῆς θάλασσας μετατρέπονται σὲ σύμβολο. Καὶ στὸν Γκαρούδη, καὶ στὸν Βούλγαρο ζωγράφο Νικόλα Μάνεφ, πού ἐργάζεται στὸ Παρίσι ἐμφανίζονται μονομιᾶς ἰδιαιτέρες «Βραχώδεις μορφές».

Ἡ τέχνη τοῦ Γκαρούδη ἀνήκει καὶ στὴ Βουλγαρία καὶ στὴν Ἑλλάδα. Ὁ μεγάλος Ἑλληνας ποιητὴς Γιάννης Ρίτσος ἔγραψε τὴν εἰσαγωγὴ στὸν πολυτελὴ κατάλογο: «Ὁ Μιχάλης Γκαρούδης εἶναι ἓνα μεγάλο ταλάντο, ἓνας ἐξαιρετικὸς ζωγράφος. Ἡ τέχνη του μαθητεύει στὰ μεγάλα διδάγματα τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς παράδοσης, πού τὴν ἀνανεώνει μὲ τὶς ἐμπειρίες της τῆς σύγχρονης ἐπαναστατικῆς μας ἐποχῆς».

Ὁ ἴδιος ὁ Μ. Γ. λέει: «Προσπαθὼ στοὺς πίνακές μου νὰ φαίνεται ἡ προέλευσή μου,

ανεξάρτητα πού δέν είμαι καλά ενημερωμένος γιά τή σύγχρονη ἑλληνική τέχνη, ἐπειδή 30 χρόνια καί πλέον βρίσκομαι στό ἐξωτερικό.

Ἄντὸν Καφέτζιεφ
Τεχνοκριτικός

Ἡ ἀστική τάξις τῶν Ἀθηνῶν καί οἱ κατσίκες τοῦ ἑλληνικοῦ χώρου

Καλύτερα γιὰ τό Πέραμα, παρά κυρία στή Βασιλίσης Σοφίας

Πρέπει νά ἐξηγηθῶ ἀπό τήν ἀρχή, γι' αὐτοῦς πού θά θελήσουν νά διαβάσουν αὐτό τό κείμενο, δέν ἀναλαμβάνω νά ὑπερασπίσω κάτι παρουσιάζοντάς το ὅπως ἀκριβῶς εἶναι, ἀλλά μόνο νά πῶ αὐτό πού εἶδα, χωρίς νά ἔχει καί καμία ἄλλη ἀξία παρά μόνο μία μεγαλοπρεπή καί βιαστική τοποθέτηση στήν Ἀθήνα τήν περικλειομένη μεταξί τῶν ὁδῶν Σκουφᾶ καί Στσησίχουρου καί φυσικά Συντάγματος, Πλατεία. Ἐπειδή πολλά ξένα —κυρίως γαλλικά— περιοδικά φτάνουν στήν πόλη τῶν Ἀθηνῶν μέ τίς ἀεροπορικές πτήσεις πού συνδέουν τήν Ἀθήνα μέ τίς χῶρες «τοῦ πολιτισμένου κόσμου» —ἐννοῶ Εὐρώπη καί Ἀμερική— στά ὁποῖα τά ἐσωτερικά σπιτιῶν καί τά δωμάτια τῶν παιδιῶν καί τό δωμάτιο μέ τά ἡγεῖα (sic) μπερδεύεται μέ τίς φωτογραφίες τῶν στάρ τοῦ σινεμά καί τίς κριτικές γιά τίς ταινίες τοῦ Βισκόντι καί τήν καταγωγή τοῦ Βισκόντι, καί ὅλα τά σχετικά πού μπορεῖ νά φανταστεῖ ἕνας καλῆς θελήσεως ἄνθρωπος, φαίνεται πῶς οἱ ἄνθρωποι τῶν Ἀθηνῶν —ἐννοῶ ἀστούς, αὐτούς δηλαδή πού παριστάνουν τοὺς μεγαλοαστοὺς, μπουρζουάδες— τό ἔχουν παραξηλώσει ἐδῶ καί κάμποσα χρόνια— παλαιότερα σεμνότερα γιατί δέν ὑπῆρχε ἡ τηλεόραση καί τό ποιοτικό ραδιόφωνο καί οἱ σχετικές ἐφημερίδες καί τά περιοδικά —καί θέλουν σῆνει καί καλά ν' ἀποδείξουν —σέ ποιούς;— πῶς εἶναι καί σπουδαῖοι καί ἀπό σπουδαῖα σόγια κατάγονται καί πάντοτε μέ τοὺς τρόπους καί τά μέσα τους. Ἡ ἀλήθεια εἶναι πῶς ἡ Ἑλλάδα εἶναι καί παραμένει σταθερά τό τελευταῖο ἀφρικανικό καί ἀνατολικό Κράτος μεταξύ μιᾶς Εὐρώπης φιλανθρώπου καί ντυμένης σέ μουσελίνες, κι ἐνός κόσμου πού ἔχει ὅλη τήν καλή διάθεση νά διατηρεῖ στήν τραγωδία χῶρες σάν τήν Τουρκία, Λίβανο, Αἴγυπτο, αὐτά δέ τά ἐποχιακά ἐξανθήματα κάθε χρόνο μέ τά περί δῆθεν Φεστιβάλ Ἀθηνῶν, Ἐπιδαύρου κ.λπ. ἂν δέν ἐπρόκειτο νά δώσουν θέμα στά καλλιτεχνικά τῶν ἐφημερίδων καί τῶν περιο-

δικῶν, καί κατά καιροῦς νά βοηθήσουν τίς βραδινές πέψεις πολλῶν βαρυστομαχιασμένων θεατῶν τους, θά ἦταν τό ἴδιο ἀσήμαντα καί κάθε χρόνο ἐπαναλαμβανόμενα ὥστε νά μὴν ἀσχολεῖται κανεῖς πιά μαζί τους. Ἀλλά βλέπετε ὁ μῦθος, πού κυρίως τά γαλλικά φιγουρίνια ἔσπειραν καί νόμισαν ὅτι ἄλλαξαν ξαναβλέποντας μετά τήν ἀνάγνωσή τους οἱ ἀπανταχοῦ εὐρισκόμενοι τοῦ στυλ Ἀθηναῖοι ἀστοί, εἶναι τόσο βαθιά ριζωμένοι, ὥστε ὅλα αὐτά τά πουδροειδή φεστιβάλ καί τά φῶτα καί οἱ δηλώσεις καί τά γελάκια ἐκτός τοῦ ὅτι διατηροῦν τοὺς ὑπουργικούς κ.λπ. θάκουσ τίς πρεμιέρες (sic) διατηροῦν καί τίς ἀφελεῖς ἰδέες μερικῶν ὅτι ἔτσι πραγματικά συμβαίνει, ὅτι δηλαδή οἱ γονεῖς τῶν γονέων του δέ βγαίνανε μέ ντομάτες, βελέτζες, καρπούζια, κουρελοῦδες, τσαρούχια, ζαρζαβτικά καί φυστίκια σέ ξέφωτα καί σέ δρόμους ὅπου περνοῦσαν γαϊδουράμαξες καί τά πουλοῦσαν καί δέν ἔξεραν οὔτε τ' ὄνομά τους νά γράφουν. Κι οἱ ἴδιοι, σοβαρότερα νομίζοντας πῶς πράττουν ἀπό κείνους, μιλοῦν τώρα γιά σπουδαῖα σόγια καί καταγωγές. Αὐτή εἶναι ἡ περίφημος ἀστική τάξις τῶν Ἀθηνῶν, καί οἱ ἀπανταχοῦ μιμούμενοι τό ἀθηναϊκό στυλ "Ἕλληνες μπουρζουάδες, εὐγενεῖς ἀπόγονοι μεταπρατῶν βελέτζας καί κουρελοῦδων, καί αἰγοπροβάτων. Τά ἄλλα δέν ἔχουν νά στά δεῖξουν οὔτε νά στά ἀποδείξουν, γιατί εἶναι δεύτεροι ἠθοποιοί —λές καί ἀξίζε νά εἶναι πρῶτοι.

"Ὅλα αὐτά τά γράφω ἀπό παράφορο ἔρωτα πού ἔχω πρὸς τό ρεαλισμὸ καί τήν ἀλήθεια.

Γιῶργος Χρανῶς

